

Riek Bruggeman-Schrijver

(Kampen 2 juli 1922 - Emmeloord 19 maart 2002)

door Jaap van Gelderen

(Foto: H.F. Schinke)

De bezoekers van het Frans Walkate Archief kennen haar als de ontvangstdame, die toezicht hield als de schatten van het spaarbankarchief werden uitgesteld in de grote zaal. Voornaam en donker van uiterlijk met die karakteristieke hoge knot, kon zij ineens met iets van een grijns en het liefst in de Kamper spraak, het ijs breken. Terughoudend aanvankelijk, peilend wat voor vlees ze nu toch weer in de kuip had, maar ook nieuwsgierig naar een nieuwe bezoeker, kon zij u heel bereidwillig van dienst zijn.

Wie kende 'zwarte Riek' - zij hield van bijnamen en schudde ze zo uit de mouw - eigenlijk niet? Met de fiets aan de hand in haar regenmantel op de Oudestraat; in de omgeving van de Arent toe Boecopsingel waar ze woonde; in de wijde kring van de leden van de Nieuwe Kerk aan de Broederweg; bij een taalwerkgroep van de IJsselacademie; als vaste bezoeker van avonden van de Vrienden van het Stedelijk Museum Kampen - armen over elkaar als een gehoorzaam schoolmeisje, met een zakdoek in de hand -, snoepjes uitdelend. Niet te beroerd uitnodigingen rond te brengen voor de Vereniging. Ik kende haar vanaf het midden van de jaren zestig, het begin van mijn studie theologie. Ouderejaars spraken over haar aanstekelijke vrijmoedigheid; hoe kon zij genieten als zij hen terloops testte op bijbelkennis (wij verloren altijd van haar). Maar al spoedig merkte je dat haar kennis was ingebed in een warm en hartelijk geloofsleven. Bevinding in het stijve, verdogmatiseerde Kampen, ik keek ervan op; bij haar was het er zelfs in overvloed! Iemand in de jaren zestig en zeventig die (nog) geïnteresseerd was in geschiedenis (en dat was ik), kwam algauw terecht bij neomarxistische analyses. Godsdienst, kerk en kerkstrijd werden beschouwd als onderdeel van 'de' klassenstrijd. De arbeiders waren, volgens die beschouwing, de kerk uitgesprekt of hadden de kerk verlaten om tot 'ware' emancipatie te komen en de strijd aan te gaan voor een klassenloze maatschappij?! Lag dat in het nog steeds zeer godsdienstige Kampen anders dan elders, er waren immers nog arbeiders in de kerk. Hadden de kerken zich hier misschien anders opgesteld? Aan deze vragen heb ik een groot deel van mijn (kerk)historische arbeid gewijd en intussen heb ik heel wat genuanceerder leren werken. Bij het zoeken naar een antwoord werd mevrouw Meijberg-Schrijver (want zo heette zij toen nog) voor mij een vraagbaak en een autoriteit. Hoe kon zij vertellen over het Kampen van haar jeugd; de kerkmensen van toen typeren, goed imiteren kon zij, met haar wat schelle stem. Vele uurtjes hebben wij zo gesleten, vooral toen zij een tijdje mijn woning schoonhield, zij was namelijk ook een werkende vrouw. Gelukkig voor haar had zij, buiten mij, meer werkhuizen, waar zij als het ware in de familiekring was opgenomen. Als docent kerkgeschiedenis heb ik mijn studenten naar haar toegestuurd tijdens werkcolleges om kennis te maken met haar veelzijdige kennis van het sociale en kerkelijke verleden van Kampen (ik geloof niet dat zij veel buiten de stad kwam). Nu zouden wij zeggen: om kennis te maken met haar spiritualiteit. Een verslag hiervan uit maart 1982 is bewaard gebleven en heeft de krant nog gehaald en is zelfs doorgedrongen in de geschiedschrijving over de stad. 'Rika' was daar best trots op - en overigens verzamelde zij

‘alles’ wat over Kampen verscheen. In een latere tijd geboren zou zij geschiedenis hebben gestudeerd of onderwijzeres zijn geworden, daar ben ik van overtuigd. Nu stond haar wieg in de Patrimoniumstraat en toen zij opgroeide was het crisis en moest zij al vroeg - met veertien jaar - uit werken; wat zij verdiende werd gekort op het gezinsinkomen, dat, omdat de vader zwaar astmapatiënt was en niet regelmatig kon werken, van Maatschappelijk Hulpbetoon kwam. Zo bleven er van de f 3,50 die zij bij Smit en Ten Hove verdiende, drie kwartjes over. Soms was de steun van Hulpbetoon (dat met de gereformeerde diaconie een verdeelsleutel had afgesproken) - voor op den duur tien, elf personen - niet meer dan f 9,00 per week, waar dan de huur nog afmoest. Toch werd ook dan trouw wekelijks een kwartje opzij gelegd voor de kerkelijke bijdrage en ook f 0,22 voor de collectes en zelfs f 0,05 voor het kerkblad. Als er gewerkt kon worden, vader was stukadoor, verdiende hij ongeveer f 18,00. Riek hing erg aan haar vader, zij noemde hem steevast ‘een lief kind van God’. Moeder zorgde, ondanks de armoede, dat alles en ieder er verzorgd en netjes uitzag. Rika was voor de jongeren als een tweede moeder, de onderlinge band was (en bleef) enorm. Met kerst werden ze door het orgelspel - op een harmonium - van vader wakker gespeeld. Hij wees zijn kinderen erop dat zij ‘Koningskinderen’ mochten heten. Bij feestelijke gelegenheden zorgde moeder altijd wel voor iets. Als de kinderen thuiskwamen uit school stond er een kopje thee met een boterham klaar. De netheid gaf zelfs bijna aanleiding tot vermindering van steun (de kerk vulde aan), een diaken vond: ‘Het ziet er hier anders netjes uit’. Hierop wees moeder hem de deur: ‘Moeten we met alle ellende er dan ook nog bij verslonzen?!’ Mijn conclusie moest zijn dat de ‘kerk en diaconie’ hier heus niet verschillend waren van wat ik van elders wist.

Geroepen kind van God te zijn, ook al ben je nog zo ‘gesjochten’ (een woord dat zij wel gebruikte), dat werd intens beleefd. Het is niet de sociale werkelijkheid, de klassenstrijd zo men wil, die - tenslotte - ons leven bepaalt. Als het leven door dat besef is gestempeld kan men zich ook op natuurlijke wijze, koninklijk, in vele - niet in alle! - kringen bewegen. Velen zullen haar missen. (‘Ach jonchie’ - zou zij opmerken, ‘gekkie’).

Bronnen

Gonnie Elzenga e.a., *Kerk en Crisis. De diaconale arbeid van de Gereformeerde Kerken, speciaal in Kampen, over de jaren 1930-1940* (Werkstuk Theologische Hogeschool Kampen, maart 1982);

Hans Wiersma, 'Gereformeerde diaconie niet altijd te prijzen...', in: *Nieuw Kamper Dagblad* 11 juli 1991 (rubriek: "Vroeger weetjewel ..."); H.G. Leih, *Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk van Kampen 1895-1994*, Kampen 1994, 260-266; Ds R. Venderbos, 'Ter herinnering aan zr Hendrika Bruggeman-Schrijver', in: *Kamper Kerkbode* (Uitgave Ned. Gereformeerde Kerk van Kampen), 28 maart 2002. Belangstelling voor geschiedenis zit overigens in de genen van de familie; uit de kwartierstaat, samengesteld door de oudste broer Christiaan Schrijver, blijkt dat zij stammen uit een militaire familie (18de eeuw) met in het verre voorgeslacht Friese adel en nog verder terug niemand minder dan... Karel de Grote (742-814), vgl. Nederlandse Genealogische Vereniging, Hollands Noorderkwartier. *Kwartierstatenboek* deel 3 (1992), 114-127.